

מאי 2012

היצוא הישראלי: משחק לגדולים בלבד!?

היצואן הישראלי הממוצע מתמודד כיום עם קשיים רבים ונאבק כדי לשרוד ולהמשיך לייצא. היצואנים מתקשים להתמודד לאורך זמן עם המשבר המתמשך בכלכלה העולמית הגורם לירידה בביקושים ובסחר העולמי לצד השחיקה המתמשכת בשער החליפין הריאלי הפוגעת קשות ברווחיותם. בנוסף פועל היצואן בסביבה תחרותית קשה, ההופכת לאיום מוחשי על היצוא הישראלי הן מצד השווקים המתפתחים במזרח הרחוק והן מצד מתחרים בשווקים המפותחים העוברים תהליכי התייעלות משמעותיים על רקע המשבר. הנפגעים העיקריים מהמציאות החדשה המתהווה הם היצואנים הקטנים והבינוניים המתקשים להתמודד עם מציאות זו.

על רקע זה הכין מכון היצוא ניתוח מקיף במטרה לבחון את התפתחות היצוא בין השנים 2007-2011 וזאת על פי גודל החברות המייצאות.¹ בין השנים 2007-2011 גדל יצוא הסחורות של ישראל (ללא יהלומים) בשיעור של כ-31%, מכ-35 מיליארד דולר ב-2007 לכ-47 מיליארד דולר ב-2011. הגידול ביצוא נרשם למרות משבר האשראי העולמי ששיאו בשנת 2009 והמשבר שהחל להתפתח באירופה בשנים 2010-2011. עם זאת, מהניתוח המוצג להלן עולה כי עיקר הצמיחה שנרשמה בתקופה זו ביצוא, מקורה בגידול משמעותי בהיקפי היצוא של 10 חברות היצוא הגדולות, בעוד שכל יתר היצואנים כמעט ולא תרמו לצמיחת היצוא.²

עוד עולה מהניתוח כי הנפגעים העיקריים הינם היצואנים הקטנים והבינוניים. כ-70% מקרב היצואנים הקטנים וכ-60% מקרב היצואנים הבינוניים הפסיקו לייצא במהלך תקופה זו או שהיקף היצוא שלהם ירד.

¹ הניתוח נעשה ע"פ 2 פרמטרים:

I. ניתוח היקפי היצוא של 10 היצואנים הגדולים במשק לעומת יתר היצואנים.
II. בחינת התפתחות היצוא של היצואנים בחלוקה לפי 3 קבוצות גודל (גדול, בינוני וקטן).

² יתרה מכך, משנת 2008 ועד לסוף 2011, אף ירד היקף היצוא של יתר היצואנים.

התפתחות היצוא של 10 יצואני הסחורות הגדולים לעומת יתר היצואנים

בניתוח הבא נבחנו הפערים שבין יצוא החברות היצואניות הגדולות והדומיננטיות במשק לבין כל יתר היצואנים, וזאת על מנת לבחון האם קיימים הבדלים בשיעורי הצמיחה ביצוא של הקבוצות השונות ומהו מנוע הצמיחה של היצוא הישראלי בשנים האחרונות.

לצורך הניתוח נבחנו 10 חברות היצוא הגדולות ביותר נכון לסוף שנת 2011, (כולל חברות בנות): טבע, בז"ן, כי"ל, אינטל, אלביט מערכות, התעשייה האווירית, מכתשים-אגון, ישקר, פז אשדוד ו-HP ישראל.

היקף היצוא של 10 יצואני הסחורות הגדולים בשנת 2011 הסתכם בכ-21.4 מיליארד דולר ומשקלם מסך יצוא הסחורות ללא יהלומים הגיע לכ-46%. היקף היצוא של 4 היצואנים הגדולים בקבוצה זו היווה 74% מסך היצוא של הקבוצה (כ-16 מיליארד דולר) ומשקלם בסך היצוא הגיע לכ-34%.

לכאורה היינו מצפים שככל שהיקף היצוא יהיה גבוה יותר, כך שיעורי הצמיחה יהפכו למתונים יותר, שכן כל אחוז צמיחה מהווה גידול נומינלי של מאות מיליוני דולרים, אולם ממצאי הבדיקה שנעשתה מצביעים על מגמה הפוכה.

להלן הממצאים:

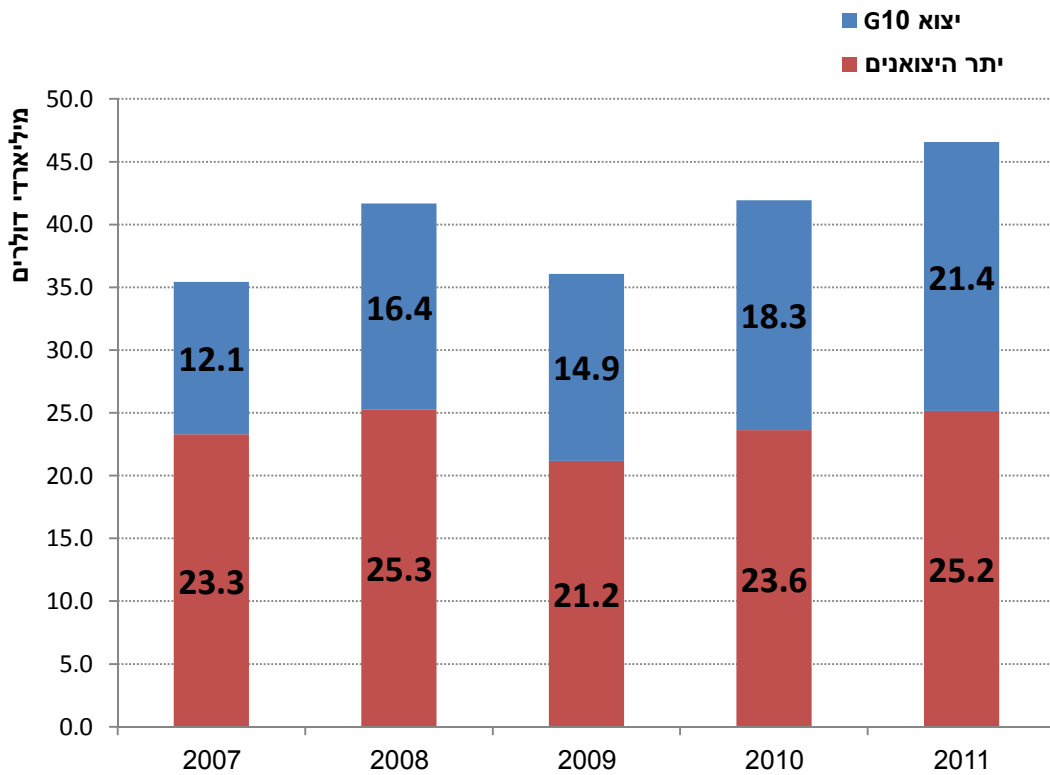
- משנת 2007 ועד 2011 גדל היצוא (סחורות, ללא יהלומים) בשיעור דולרי של כ-31% והוא הסתכם בשנת 2011 בכ-47 מיליארד דולר. היקף היצוא של 10 חברות היצוא הגדולות (להלן: G10) גדל במהלך תקופה זו בשיעור של כ-77% והוא הסתכם בשנת 2011 בכ-21.4 מיליארד דולר המהווים כ-46% מסך היצוא בתקופה זו. בשנת 2007 הסתכם היצוא של ה-G10 בכ-12.1 מיליארד דולר, כ-34% מסך היצוא.
- משנת 2007 ועד 2011 הסתכם הגידול בהיקפי היצוא של כל יתר היצואנים בגידול דולרי של כ-8% בלבד. מסך יצוא הסחורות (ללא יהלומים) של כל יתר היצואנים הסתכם בשנת 2011 בכ-25.2 מיליארד דולר, כ-54% מסך היצוא (סחורות ללא יהלומים). בשנת 2007 הסתכם היצוא של יתר היצואנים בכ-23.3 מיליארד דולר, כ-66% מסך היצוא.
- 4 החברות היצואניות הגדולות (להלן "G4": טבע, כי"ל, בז"ן ואינטל) מהוות נכון לסוף שנת 2011 כשליש מסך יצוא הסחורות של ישראל (ללא יהלומים). משנת 2007 רשמו חברות אלו גידול של 100% בהיקפי היצוא אשר הסתכם ב-2011 בכ-16 מיליארד דולר. היצוא של 6 החברות היצואניות הבאות (אלביט מערכות, התעשייה האווירית, מכתשים-אגון, ישקר, פז אשדוד ו-HP ישראל) עלה בשיעור של כ-32% והסתכם לסך של 5.5 מיליארד דולר – כ-12% מסך יצוא הסחורות של ישראל ללא יהלומים.

10 היצואנים הגדולים בחלוקה פנימית לעומת כל יתר היצואנים:

יתר היצואנים	5-10	1-4	סך היצוא (ללא יהלומים)	הגידול ביצוא משנת 2007 ועד 2011
8.0%	31.6%	100.1%	31.4%	

יצוא G10 לעומת כל יתר היצואנים, 2007-2011
מקורי, במיליארדי דולרים

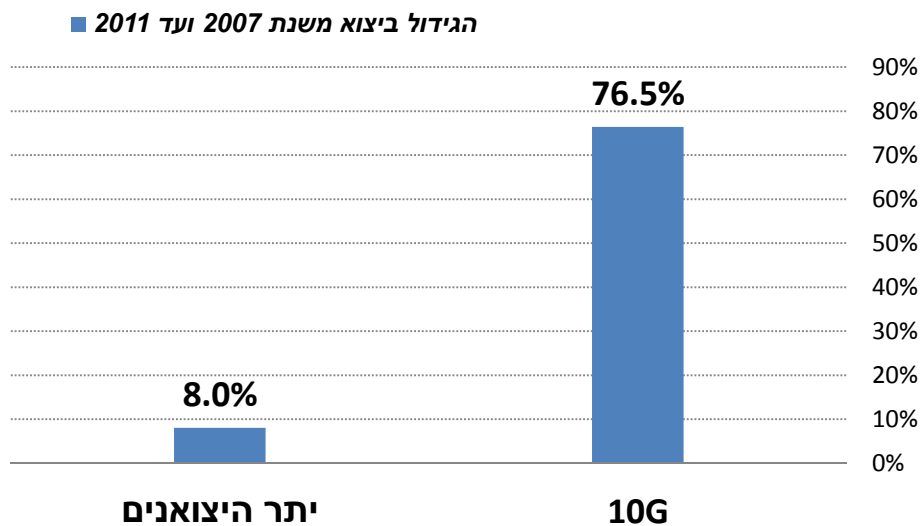

מקור: מכון הייצוא

הגידול בהיקפי היצוא G10 לעומת כל יתר היצואנים

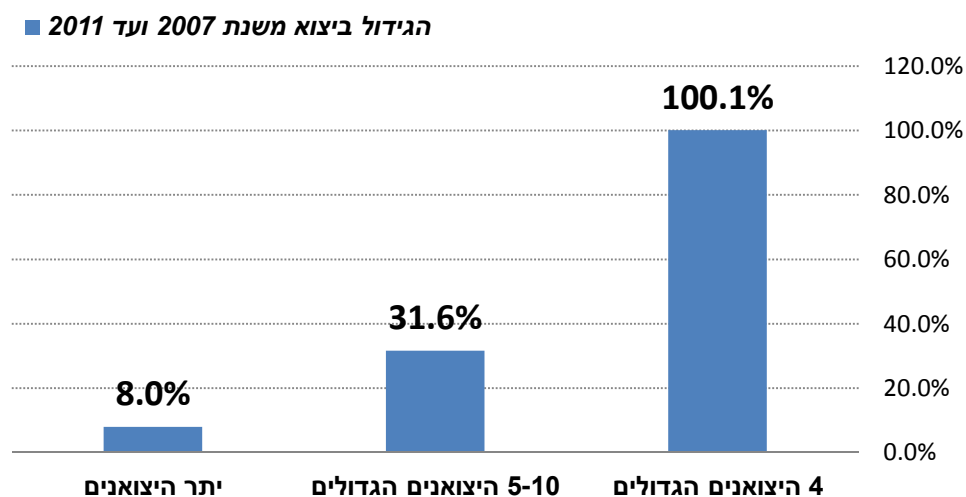
שינוי באחוזים

מקור: מכון הייצוא

הגידול בהיקפי היצוא: 4 הגדולים, 5-10 הגדולים לעומת כל יתר היצואנים

שינוי באחוזים

מקור: מכון הייצוא

השינוי בהיקפי היצוא ע"פ קבוצות גודל היצואנים

להלן מוצגים ממצאי ניתוח נתוני היצואנים אשר בשנת 2007 דיווחו על יצוא בהיקף של 100 אלף דולר ומעלה (סך הכל 3,856 יצואנים). יצואנים אלו חולקו ל-4 קבוצות גודל, בהתאם להיקפי היצוא שלהם בשנת 2007:

יצואן גדול – היקף יצוא של למעלה מ- 50 מיליון דולר:

יצואן בינוני גדול – היקף יצוא של למעלה מ- 15 מיליון ועד 50 מיליון דולר.

יצואן בינוני – היקף יצוא שבין 2-15 מיליון דולר.

יצואן קטן – היקף יצוא בין 100 אלף דולר ל-2 מיליון דולר.

הניתוח בחן את שיעורי השינוי ביצוא של היצואנים בכל אחת מקבוצות הגודל. הממצאים מוצגים בטבלה הבאה:

מספר יצואנים בקטגוריה	חדלו מלייצא*	ירד היצוא	עלה היצוא	
2,733	26%	43%	31%	קטן
807	11%	49%	40%	בינוני
203	3%	49%	48%	בינוני - גדול
113	2%	39%	59%	גדול

(*חברות שחדלו מלייצא – בעלות היקף של מעל 100 אלף דולר בשנת המדד, כולל חברות שהמשיכו בפעילות העסקית אך פסקו מלייצא וכן חברות שמוזגו או נמצאות בהליכי פירוק. מבדיקה מדגמית עולה כי כ-70% מסך החברות היצואניות שפסקו מלייצא הן חברות פעילות.

ממצאי הניתוח עולה מסקנה ברורה: **שיעור היצואנים שהצליחו להגדיל את היקפי היצוא שלהם בתקופה שנבדקה עולה ככל שמדובר ביצואנים בעלי היקף יצוא גדול יותר.** יתרה מכך, **ככל שמדובר בקבוצת גודל נמוכה יותר, כך גדל שיעור היצואנים שהפסיקו לייצא או שהיקף היצוא שלהם ירד במהלך תקופה זו.**

כך למשל, מתוך קבוצת היצואנים הקטנים ירד היצוא או פסק לחלוטין בקרב כ-70% מהיצואנים, בעוד רק אצל כ-30% התקבלה עלייה בהיקפי היצוא בין השנים 2007-2011. חשוב להדגיש כי מבדיקה מדגמית שנערכה בקרב היצואנים הקטנים נמצא כי כ-70% מהיצואנים שפסקו מלייצא הן חברות הממשיכות להיות פעילות.

כ-60% מהיצואנים הבינוניים רשמו ירידה בהיקפי היצוא או פסקו כלל מלייצא בעוד שרק כ-40% מתוכם דיווחו על עלייה בהיקפי היצוא. כ-52% מהיצואנים הבינוניים-גדולים רשמו ירידה בהיקפי היצוא או פסקו כלל מלייצא בעוד שכ-48% מתוכם דיווחו על עלייה בהיקפי היצוא.

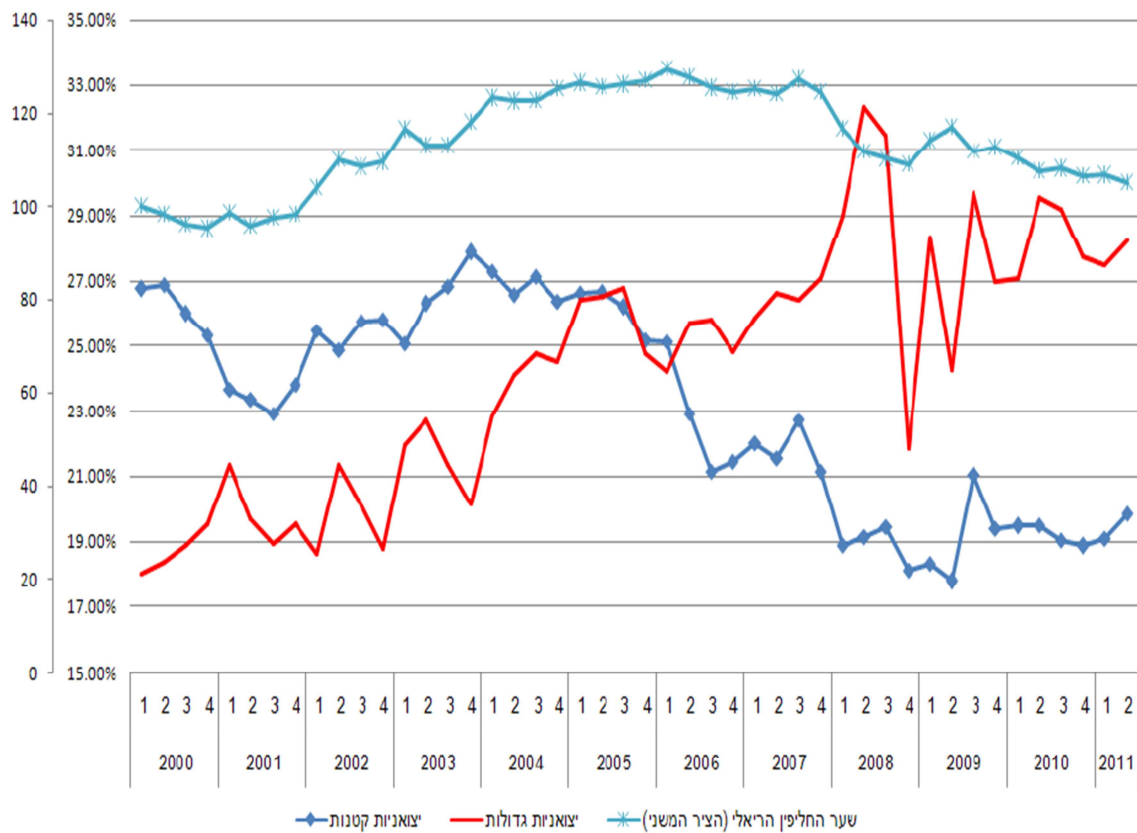
בהתאם לכך, בקרב קבוצת היצואנים הגדולים, בעלי היקף יצוא מעל 50 מיליון דולר, כ-60% רשמו עלייה בהשוואה ל-40% שרשמו ירידה.

ממצאי ניתוח זה עולים בקנה אחד עם מחקר בנק ישראל מאוקטובר 2011 המצביע על שחיקה חדה ברווחיות החברות היצואניות הקטנות והבינוניות בשנים האחרונות, לעומת עלייה ברווחיות היצואנים הגדולים.

שיעור הרווחיות הממוצע של החברות הבורסאיות ושער החליפין הריאלי:

איור ב' - 6 : שיעור הרווחיות הממוצע של החברות היצואניות לפי גודל החברה ושער החליפין הריאלי

מקור: בנק ישראל, "מגמות ברווחיות של חברות יצואניות ולא יצואניות", אוקטובר 2011